A kifejtettek után azon veszélyes inkonsequencziák, melyeknek kikerülhetlen folyamányát a megtámadási jognak a csődesetekre való korlátozása képezi, eléggé nyilvánvalók és igy valóban elérkezettnek tekinthető azon idő, melyben egy általános megtámadási törvény alkotása és behozatala továbbra el nem odázható.

A munka bizonyára nem lesz könnyü, mert a határ megszabása, melynek keretén tul a hitelezők részére biztositott oltalom a forgalom biztonságának veszélyeztetésévé fajul el, fölötte nehéz feladatot képez, melynek szerencsés megoldásához igen sok körültekintés és az ország minden viszonyainak és a külföld vonatkozó törvényhozásának s irodalmának ismerete mellőzhetlen feltételt képez.

Számadási perek a kereskedelmi biróságok előtt.

Irta: **ifj. dr. Neumann Sándor** budapesti ügyvéd.

Mint tapasztalatból tudjuk, igen gyakran indittatnak meg számadási felhivási keresetek a kereskedelmi biróságok előtt és részünkről nem ismerünk esetet, melyben a kereskedelmi biróság akár illetékességét leszállitotta, akár kimondotta volna azt, hogy ily keresetek felett birói hatáskör hiányán nem itélhet.

Ezen, a gyakorlati életből meritett tapasztalattal szemben, nem lesz talán minden érdek nélküli, vizsgálódásunk tárgyává tenni azon kérdést, valjon kereskedelmi eljárásunk értelmében itélkezhetik-e kereskedelmi biróság számadási perekben, még ha a számadás kétségtelenül kereskedelmi ügyletből, p. o. társas viszonyból merült fel és még ha a perben álló felek mindegyike kétségtelenül kereskedő is.

Hogy a felvetett kérdéssel tisztába jöhessünk, mindenekelőtt konstatálnunk kell, miszerint a kereskedelmi eljárást szabályozó 1881. november 1-én kelt miniszteri rendelet, sem az 5., sem a 6. §-ban nem emliti fel sem a felhivási kereseteket általában, sem a számadásokat különösen; a miből azt kell következtetnünk, hogy a hivatkozott rendelet nem tartotta szükségesnek a számadási pereket, illetőleg a perrendtartás általános szabályai alól eltéréseket statuálni.

Igy tehát az ezen rendelet által külön fel nem emlitett felhivási- és igy számadási felhivási perekben is alkalmazandó lesz a hivatkozott rendelet 2. §-a, mely ekként szól: „A biróságok a hatáskörükbe utasitott kereskedelmi ügyekben az 1868. LIV. t.-cz. és az azt módositó későbbi törvények, továbbá az 1881. LIX. és LX. t.-czikkek szerint, mindazonáltal a kereskedelmi törvényben meghatározott, valamint a kereskedelmi ügyek természete folytán szükségessé vált s a jelen rendeletben megállapitott eltérésekkel járnak el.“

Ha pedig ezen §-t alkalmazzuk a felvetett kérdésre, azon következtetést fogjuk levonni, hogy felhivási és számadási perekben a kereskedelmi biró, minthogy sem a kereskedelmi törvény, sem a kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet eltéréseket a felhivási és számadási perekre vonatkozólag meg nem állapit, a polgári perrendtartás általános rendelkezéseit köteles alkalmazni.

E tekintetben pedig az 1868. LIV. t.-cz. 39. §-a ekként rendelkezik: „A számadási per, arra való tekintet nélkül, hogy a számadás beadását a számoltatásra jogositott, vagy a beadott számadás helyeslését a számadó követeli: azon *személyi biróság* illetőségéhez tartozik, melynek területén a számadás tárgya kezeltetett, miglen a valamely joggal való kérkedés tárgyában inditott felhivási keresetekre nézve, az 1868. LIV. t.-cz. 514., illetőleg 38. §§-ai azt határozzák, hogy a felhivási kereset „a felhivásnak *saját személyes biróságánál*" nyujtandó be.

Ha már most azt kérdezzük, hogy mit ért az 1868. LIV. t.-cz. személyes biróság és személyes birói illetőség alatt, erre annak 30. §-a felel meg, kimondván, hogy „személyes keresetekben a birói illetőséget rendszerint alperesnek rendes lakhelye szabályozza."

A kereskedelmi biróság pedig, mint tudjuk, nem személyes biróság, nem is rendes biróság, hanem külön ügybiróság, mihezképest kizártnak tartjuk, hogy a kereskedelmi biróság oly ügyekben itéljen, mely nemcsak hogy külön kereskedelmi ügybirósághoz utalva nincs, hanem melyről épen a kereskedelmi eljárás szabályainak alkalmazása mellett fentebb kitüntettük, hogy a rendes személyes biróságok illetékessége alá tartoznak.

Ugy hiszszük, hogy a fentebbiekben tartalmazott deduktio ép oly világos, mint egyszerü, és ép azért annál inkább csodálkozunk a felett, hogy tudtunkkal eddigelé számadási vagy egyéb felhivási keresetekben, sem a kifejtett alapon illetőségi kifogás nem emeltetett, sem annak esete elő nem fordult, hogy a kereskedelmi biróság kimondotta volna, miszerint ily esetekben nem bir törvényes hatáskörrel; mert birói gyakorlatunk ép arról tesz tanuságot, hogy biróságaink igenis élénk érzékkel birnak a törvényes hatáskör megállapitásának kérdéseiben és mert ehhez képest birunk gyakorlatunkban egy oly analógiával, mely az itt fejtegetett dedukciók- és elvekre teljesen reá illik.

Tudjuk ugyanis, hogy csődtörvényünk és csődeljárásunk életbeléptetésének legeslegelső idejében a gyakorlat nem volt azonnal tisztában az iránt, hogy a megtámadási kereset valjon melyik biróság előtt inditandó meg? a rendes biróság-, avagy a csődbiróság előtt!

Azonban meg kell jegyeznünk azt is, hogy az e téren nyilvánuló tétova csak annyiban volt konstatálható, hogy voltak ügyvédek, kik majd a rendes-, majd a csődbiróság előtt inditották meg a peres eljárást és hogy alsóbiróságok is akadtak olyanok, melyek majd a csődbiróságot, majd a rendes biróságot

mondották illetékesnek, hogy azonban a kuria mindig konsenquenter azon egyedül helyes gyakorlatot követte, hogy a megtámadási pereket a rendes biróságok illetékessége- és hatásköre alá tartozóknak nyilvánitotta.

Nézzük már most, hogy miként határozott a kuria az imént jelzett esetben és hogy miként indokolta azt, hogy a megtámadási perek nem a csődbiróság, hanem a rendes polgári biróságok elé tartoznak.

Mielőtt azonban ezt tennők, szükségesnek tartjuk kiemelni, hogy amellett sokkal inkább lehetett volna érvelni, hogy a megtámadási kereset a csődbiróság elé tartozik, mint amellett, hogy a felhivási kereset a kereskedelmi biróság elé tartozhatik, mert hisz a megtámadási kereset lehetőségét csakis a csődtörvény alapitván meg, ily kereset nyilván és kizárólag a csődtörvényen alapulhat csak, mert továbbá a megtámadási perekben a bizonyitékok szabad birói mérlegelése rendeltetvén, oly felfogás sem nélkülözött volna minden jogosultságot, hogy a törvényhozó nem akarhatta a rendes biróságot azon joggal felruházni, hogy a bizonyitékokat szabadon mérlegelhesse, ha csak expressis verbis nem ruházza fel azt ily privilegiummal, egyszóval a dolog korántsem állott oly egyszerüen, mint az általunk jelzett esetben.

De nézzük hát végre, hogy miként indokolt a kuria a megtámadási keresetre vonatkozó kérdésben az illetékesség tárgyában.

Kimondotta, hogy nem a csődbiróság illetékes, mert a törvényben a megtámadási keresetekre nézve kivételes birói illetőség szabályozva nincs, hogy tehát a jogügyletek megtámadására nézve a birói illetékesség tekintetében az általános szabályok alkalmazandók.

A kir. kuriának ezen 1883. deczember 27-én 794. sz. alatt hozott határozata még azért is nevezetes, mert a kir. tábla az ott szóban forgó megtámadási keresetre vonatkozólag ugyan szintén leszállitotta a csődbiróság illetékességét, de az iratokat — minthogy a váltóbiróság végzése alapján foganatositott végrehajtás kéretett érvénytelenittetni, az illető váltóbirósághoz rendelte illetékes elbirálás czéljából áttétetni, és a kuria ezen határozat megváltoztatásával indokolt oly módon, mint az fentebb idéztetett.

Ily összefüggésben félremagyarázhatlan tehát az, hogy a kuria elvileg azt akarta enuncziálni, hogy ha a törvény világosan nem utasit valamely pert ügybiróság elé, a perrendtartás általános szabályai alkalmazandók és hogy külön ügybiróság elé csak azon ügyek tartoznak, melyeket valamely törvény expressis verbis valamely külön ügybiróság elé utasit.

Ahhoz pedig, hogy az általunk tárgyalt illetőségi esetben ugyanazon elvek alkalmazandók, melyeket a kuria idézett határozatában enuncziált, semmi kétség nem fér.

Hogy pedig a kereskedelmi biróság valóságos ügybiróság és hogy alatta személyes biróság sohasem értethetik, azt vilá-

gossá teszi az 1881. LIX. t.-cz. 107. §-a, mely által az igazságügyminiszter felhatalmaztatott, hogy a *kereskedelmi és váltóügyekben* követendő peres és perenkivüli eljárást rendeleti uton szabályozza.

Nem arra hatalmaztatott tehát fel, hogy a *kereskedők* felett itélő biróságok előtt követendő eljárást, hanem arra, hogy a *kereskedelmi ügyekben* követendő eljárást szabályozza, ami kétségtelenné teszi, hogy oly biróság, melynek csupán tárgyi ismérveit állitja fel a törvény, amennyiben nem azért állitja fel, hogy az *kereskedők* felett, hanem azért, hogy *kereskedelmi ügyekben* itéljen — csakis ügybiróságnak minősithető, de semmi körülmények közt sem személyes biróságnak.

Az előadottakkal, ugy hiszszük, sikerült kimutatnunk azt, hogy a jelenleg érvényben álló törvények és törvényen alapuló rendeletek alapján felhivási keresetekben a kereskedelmi biróság nem itélhet és hogy a kereskedelmi biró ily felhivási perekben itélni a törvényhozó által meg nem hatalmaztatván, hatáskörrel nem is bir és hogy tekintve, miszerint a birói hatáskört a biróság mindig hivatalból tartozik vizsgálni, a kereskedelmi biróság, még ha illetékességi kifogás nem is tétetik, hivatalból tartoznék előtte folyamatba tett felhivási kereseteket hatáskör hiányán visszautasitani.

Hogy félre ne értessünk, megjegyezzük, hogy mi csak a lege lata szempontjából nyilatkozunk, mert a lege ferenda szempontjából készségesen beismerjük, hogy a kereskedelmi ügyekből származó felhivási- és különösen a számadási pereket igenis azon ügybiróságok elé vélnők utasitandóknak, melyeket a törvényhozó a nagyobb jogbiztonság kedveért az okból és azon czélzatból alkotott meg, hogy minden kereskedelmi ügy ezen külön ügybiróságok által döntessék el.

Tanulmányok a kereskedelmi mérlegről.

Irta: Dr. **Berényi Pál** kereskedelmi akadémiai tanár.

(A részvénytársaság mérlegének hármas czélja. — A mérleg fejlődésének csirái. — Az Ordonnance de commerce hatása. — A két Savary Jakab. — A részvénytársaságok mérlegeinek megállapitása a XVI. század előtt. — Law bankja és Nagy Frigyes. — Az ujabb törvényhozások).

A részvénytársaságok mérlegének hármas czélja van. Első sorban arra van hivatva, hogy az érdekelteknek időközönként kellő felvilágositást adjon a vállalat vagyoni állapotáról, az igazgatóságot abba a helyzetbe juttassa, hogy a kereskedelmi törvény 187. §-ában körülirt kötelezettségeiknek eleget tehessenek, ha a mérlegből az tünnék ki, hogy a társaság elvesztette alaptőkéjének a felét, vagy hogy a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi és csődnyitás végett kell jelentést tenni az illetékes törvényszéknek. A mérleg másod sorban a nyereség-elosztásnak